

• I •

Ai murit!
Ce te faci?

În mod sigur, undeva e o greșeală

Hei, Daryl, noi tot mai așteptăm răspunsul tău. Chiar crezi că o să mori?

Păi, normal, știu că toată lumea moare. Frank Sinatra a murit. Și Norman Mailer. Ca să nu mai zic de Napoleon, Harry Truman, Gînghis Han, precum și mătușa soției mele, Edna. Deci e logic că o să mor și eu într-o zi. Știu asta așa cum știu că merele cad în jos, și nu în sus.

Bun, Daryl. Bine spus. Dar nu ne înțelege greșit, nu vorbim despre gîndirea ta științifică de secol XXI, care spune lucrurilor pe nume. Nu, vorbim despre conștiința ta obișnuită, care stă de vorbă cu noi aici, pe terasă. În momentul ăsta, chiar crezi că zilele tale sunt numărate, că fiecare clipă care trece se scade din clipele care ți-au fost sortite ca ființă umană? Că, atunci când vei ajunge la ultima clipă, vei înceta să exiști în toate sensurile posibile ale existenței?

Ce spui? Nu mormăi, Daryl. Știm că e o întrebare descurajatoare, dar poate reușim să te ajutăm.

Noi am zice că, în adâncul inimii tale, nu crezi cu adevărat că o să mori. Iar asta pentru că ești o persoană civilizată. Nu e nimic rușinos în asta – cel puțin nu deocamdată. Noi, oamenii, avem o problemă cu acceptarea și digerarea acestui fapt evident. Așa că, în fiecare moment, în fiecare zi, *negăm* propria mortalitate. De fapt, e destul de ușor să facem asta, cu tot ajutorul pe care îl primim de la structurile sociale și tradițiile societății în care se întâmplă să trăim.

În opera sa capitală, *The Denial of Death*, Ernest Becker, un antropolog cultural din secolul al XX-lea, scria că, deși știm *obiectiv* că suntem muritori, ne construim tot felul de scheme pentru a evita acest adevăr devastator. (Becker a murit cu doar două luni înainte de a primi premiul Pulitzer pentru cartea sa – un exemplu perfect de moarte prematură.)

De ce dorim să negăm mortalitatea este evident: gândul morții ne înspăimântă! Ne creează angoasa supremă. Numai gândul că suntem aici doar pentru o perioadă scurtă de timp și că, atunci când plecăm, plecăm pentru totdeauna ne dă fiori. Cum putem să ne bucurăm de viață când auzim mereu ceasul propriei vieți ticăindu-ne zgomotos în urechi?

Conform lui Becker, singurul mod în care majoritatea dintre noi fac față situației este amăgirea – de fapt, Marea Amăgire. Marea Amăgire este motorul principal al omului – mult mai puternic decât instinctul sexual, spune el – și dă naștere „ideologiilor nemuririi“, structuri de credințe iraționale care ne oferă o cale să credem că suntem nemuritori.

Mai există și strategia mereu la modă de a ne identifica cu un trib, cu o rasă sau cu o națiune care trăiește la nesfârșit în viitorul nedefinit, noi făcând într-un fel sau altul parte din ea. Apoi mai avem ideologia nemuririi-prin-artă, în care artistul își vede opera trăind la nesfârșit, și prin urmare se vede și pe sine imortalizat în panteonul Marilor Artiști sau, cel puțin, ca o semnătură în partea de jos a unui peisaj la apus, atârnat în colțul mansardei nepoților.

Apoi mai avem ideologiile *premium* de nemurire, întruchipate de marile religii ale lumii, prin care se promite nemurirea sub forma unei participări la energia cosmică (în Est) sau a unei călătorii line spre reunirea cu Iisus (în Vest). Pe o treaptă inferioară apare ideologia nemuririi-prin-bogație. Aceasta ne oferă un scop strașnic în viață, cu care ne putem trezi în fiecare dimineață: să facem cât mai mulți bani. Iată cum nu trebuie să ne gândim la Linia de Finiș.

Bogația ne ajută să devenim și membrii unei comunități care va dăinui: clubul exclusivist al celor care mișcă lumea. Avem parte și de un bonus – putem să transmitem o parte din noi, bănuții noștri, către generația următoare.

Dar *caveat emptor!* (Sau, dacă nu ești din Roma antică: „Mare atenție, cumpărătorule!“)

Când Bob a aflat că urma să moștenească o avere după moartea tatălui său bolnav, decise că avea nevoie de o femeie cu care să se bucure de ea. Așa că, într-o seară, se duse într-un bar și îi ieși în cale cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse vreodată.

„Ar fi trebuit să cumpăr mai multe chestii inutile.“

Frumusețea ei îi tăie răsuflarea. „Poate că arăt ca un tip oarecare“, îi spuse el în timp ce se îndrepta spre ea, „dar în maximum o săptămână-două tata o să moară și o să moștenesc douăzeci de milioane de dolari“.

Impresionată, femeia merse cu el acasă în seara respectivă. După trei zile, era deja mama lui vitregă.

Calea „alege-banii“ oferă și o altă metodă foarte populară de a atinge nemurirea: donațiile către o instituție nemuritoare, de preferat una care să îți afișeze numele pe fațada clădirii, sau pur și simplu eliminarea intermediarilor și construirea unui monument pentru propria faimă.

Dar înainte să presupui că jurământul sărăciei (sau cel puțin al unui salariu mediu) te va scoate din impas, mai gândește-te, spune Becker. În continuare probabil că urmărești vreun obiectiv pământesc care te fraierește să crezi că ești aici pentru totdeauna. Să zicem că încerci să fii „la modă“ sau „un ascet“ sau un „inițiator de curente“ – e totuna. În continuare te lași păcălit de Marea Amăgire că o păcălești pe Doamna cu Coasa adoptând un rol care îți transcende individualitatea nesemnificativă și de speriat și te face „mai mare decât viața“... sau moartea.

Sustinem aceste amăgiri prin simplul fapt că suntem civilizați, pretinde Becker. Aproape fiecare civilizație și-a dezvoltat o ideologie general acceptată a nemuririi. De fapt, aceste ideologii reprezintă funcția de bază a unei culturi. Fără ele, am înnebuni cu toții din cauza angoasei în fața morții, iar societatea ar intra în colaps. Ne-am întoarce la legea junglei. Negarea morții este strategia de supraviețuire a civilizației!

S. GROSS

E mai ușor să susținem o iluzie dacă e împărtășită cu alții din aceeași cultură, sau, și mai bine, cu cei din propria casă. Gândiți-vă puțin la iluzia comună a Clarei și a soțului ei.

Clara se duce la psihiatru și spune: „Domnule doctor, trebuie să faceți ceva în legătură cu soțul meu – crede că a devenit frigider!“

„Nu m-aș îngrijora prea tare“, spuse doctorul. „Mulți oameni suferă de iluzii inofensive. O să treacă.“

„Dar, domnule doctor, nu înțelegeți“, insistă Clara. „Doarme cu gura deschisă, iar pe mine beculețul nu mă lasă să adorm.“

Din păcate, ideologiile nemuririi ne fac să ne purtăm urât. Atunci când ne asumăm una dintre ideologii și o învestim cu sensul personal cel mai înalt, avem o problemă să ne confruntăm cu alte popoare care au ideologii diferite. Vedem asta deseori în înfruntările dintre religiile lumii, iar toată treaba asta prezintă o problemă majoră: nu pot fi adevărate toate ideologiile nemuririi, prin urmare ideologiile celorlalți trebuie să fie eronate.

Dar civilizația ne-a oferit un remediu și pentru asta: *Omoară-i pe netrebnici!* După ce mor, n-au cum să ne mai amenințe propriul simț al nemuririi. Din perspectiva noastră e perfect!

Multă cerneală a curs pentru tot sângele vărsat în numele unei anumite doctrine religioase și al ideologiei nemuririi specifice ei. În cartea sa, *Dumnezeu nu este mare. Cum*

*„Ai ales religia greșită și cu asta, basta.
Nu are rost să ne certăm.“*

otrăvește religia totul¹, biblia mișcării „noului ateism“, Christopher Hitchens face un inventar complet al tuturor crimelor împotriva umanității comise pentru menținerea supremației propriiei religii. Dar actorul de comedie suprarealist Emo Philips are o scenetă ce rezumă perfect întreaga chestiune.

Treceam pe un pod într-o zi, când văd un om care stătea pe margine, gata să sară. Așa că alerg spre el și strig: „Oprește-te! Nu face asta!“

„De ce nu?“ întrebă el.

„Păi, sunt atâtea lucruri pentru care merită să trăiești!“

„Cum ar fi?“

„Păi... ești un om religios?“

Spune că da.

La care eu zic: „Și eu! Vezi? Avem deja foarte multe în comun, așa că hai să discutăm despre asta. Ești creștin sau budist?“

„Creștin.“

„Și eu! Ești catolic sau protestant?“

„Protestant.“

„Și eu! Ești adept al bisericii episcopaliene sau baptiste?“

„Baptiste.“

„Uau! Și eu! Și ești adeptul Bisericii Baptiste a lui Dumnezeu sau al Bisericii Baptiste a Domnului?“

„Al Bisericii Baptiste a lui Dumnezeu!“

„Și eu! Dar ești adeptul Bisericii Baptiste a lui Dumnezeu originale, sau al Bisericii Baptiste a lui Dumnezeu reformate?“

„Sunt adeptul Bisericii Baptiste a lui Dumnezeu reformate!“